

Researcher: Social Science Studies

(2017) Cilt 5, Sayı 9, s. 395-416

RSSS
ISSN:2148-2691

Değerler Eğitime İlişkin Öğretmen, Öğrenci Ve Velilerin Karşılıklı Beklentileri

T. ÇELİKKAYA ¹, T. YILMAZ ²

Özet

Bu araştırmada veli, öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili olarak birbirlerinden beklentilerini nedenleri ile ortaya koyabilmek için nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmada, 2016-2017 eğitim öğretim yılı dönemi içerisinde Kırşehir il merkezindeki çeşitli ortaokulda görev yapan 40 sosyal bilgiler öğretmeni, aynı kademedeki öğrenim gören 40 öğrenci ve 40 öğrenci velisinin Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlere ilişkin birbirlerinden beklentileri ve değerler eğitime ilişkin görüş ve önerileri alınmıştır. Çalışma grubu belirlenirken, Amaçlı Örneklem Yöntemleri içerisinde yer alan "maksimum çeşitlilik örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından veri toplamak amacıyla öğrenci, veli ve öğretmenler için ayrı ayrı olmak üzere görüşme formları oluşturulmuştur. Sonuç olarak; öğretmenler öğrencilere, veliler çocuklarına, öğrenciler ise kendilerine en çok dürüstlük, hoşgörü, saygı, sevgi, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler velilere karşın saygı değerini, velilerde öğretmenlere karşın sorumluluk değerini kazandırmada daha çok zorluk çekmektedir. Öğretmenler değerlerin öğretiminde en çok model olmaya çalışıp, örnek olaylardan, yararlanmaya çalışırken veliler ise yine öğretmenler gibi model olup öğretmenlerden farklı olarak nasihat verme yöntemini daha çok kullanmaktadırlar. Öğrenciler kendilerine kazandırılması gerektiğini düşündüğü değerleri aileden ziyade öncelikli olarak daha çok öğretmeninden beklemektedirler.

Anahtar Kelimeler

Değer eğitimi
Öğretmenlerin beklentileri
Öğrencilerin beklentileri
Ailelerin beklentileri

Teachers, Students and Parents' Mutual Expectations About Value Education

Abstract

In this study, case studies of qualitative research methods were used in order to reveal the expectations of parents, students and social studies teachers about their values education. In the study, 40 social studies teachers working at various secondary schools in Kırşehir center, 40

Keywords

Value Education
Teachers' Mutual
Expectations
Students' Mutual

¹ Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, tcelikkaya@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi. Ahi Evran Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, trgtysfhlm@gmail.com

students and 40 parents studying received their opinions and suggestions about each other's expectations about values that should be taught in social studies class in the 2016-2017 academic year. When the study group was determined, the "maximum diversity sampling" method included in Purpose Sampling Methods was used. In the analysis of the data obtained from the research, inductive analysis was used from the types of content analysis. Interview forms were created for the students, parents and teachers separately to collect data by the researchers. As a result; teachers to the students, the parents to own children and the students to own expressed that should be earned most values of honesty, tolerance, respect, love, patriotism and helpfulness. Teachers have more difficulty in respecting and giving responsibility to parents. Teachers try to be the most model in the teaching of values and use the method of benefiting from case studies. Parents are models like teachers and they use method of giving advice differently than teachers. Students are primarily expecting more from the teacher than the family that they think they need to acquire.

Expectations
Parents' Mutual
Expectations

GİRİŞ

Değer kavramı bazen kıymetli olarak kabul edilen objeler (para, makam, şöhret, başarı vb.) somut bir faaliyet için kullanılabilirken bazen de insanların önem verdiği inançlar gibi soyut faaliyeti içine alabilir. İşte önem verilen bu durumlar yani değerler yaşantılar sonucuyla, yani öğrenmeyle oluşmaktadır.(Çelikkaya, 2016:946) Değerler, günlük yaşam içerisinde ailede, akraba, komşu, yakın çevre ile ilişkilerde, alışverişte, düğünde, yasta, bayramlarda bir başka deyişle her zaman her yerde toplumsal yaşamımızın içerisinde yer almaktadır (Deveci ve Ay, 2009:169). Değerler ömür boyu sürecek bağlılıklarımızı üretir ve hatta nasıl ölmemiz gerektiğini bile söyleyebilir (Kilby, 1993:Akt.Sarı,2005:76).

Türk Dil Kurumu (TDK, 2016) sözlüğünde değer "bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık" olarak tanımlanmaktadır. Schwartz (1992:1) *değeri*, bireyin ya da diğer toplumsal oluşumların yaşamına yol gösterici ilkeler olarak hizmet eden, önemlilikleri farklılık gösteren, arzu edilen amaçlar olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda değerler yaşamda davranışlara yön veren; iyi, doğru, güzel gibi istenen nitelikleri simgeleyen ilke, standart ve düşünceler olarak tanımlanabilir. En genel tanımıyla değerler neyin iyi neyin kötü olduğu konusundaki yargılarımızdır. Beğenilerimize göre tercih ettiğimiz şeyler olmaktan çok bireyin çevresi ile etkileşimini sağlayan az çok kesin ve sistematik fikirlerdir (Veugelers & Vedder, 2003:379). Kişi ve toplumdan topluma değişen ve bireyin yetişme sürecinde kazandığı değerlerin bireylerin tutum ve davranışlarının da önemli belirleyicileri olduğunu söylemek mümkündür. Kişisel değerler göreceli olarak belirli bir süreklilik taşıyan ve bireyin genel karakterini biçimlendiren unsurlar olarak tanımlanmaktadır (Coombs-Richardson & Tolson, 2005:264).

Günümüzde değerlerin yeni yetişen nesile kazandırılmasına verilen önem gittikçe artmaktadır. Demokratik bir toplumun yaşayabilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için değerler eğitimi çok önemli ve gereklidir. Değerlerin ailenin dışında bilinçli bir şekilde okullarda öğretilmesi, sağlıklı ve bilinçli bir toplum oluşturulması açısından önemlidir. Öğrencilerin sadece akademik başarılarını artırmaya yönelik yapılan çalışmalar, toplumun ve insanlığın devamı açısından oldukça endişe verici bir durumdur. Çocuklara okullarda temel bilgi ve beceri kazandırmak ne kadar önemli ve gerekli ise özellikle günümüzde çocukların değer gelişimine katkıda bulunmak da son derece önemlidir (Fidan, 2013:362).

Değerler eğitimi bireylerin kendi ahlaki kodlarını geliştirmelerini ve diğer insanların ahlaki kodları ile ilgilenmelerini sağlar. Ayrıca değerler eğitimi bireylerin kendi deneyimleri üzerinde düşünüp, bu deneyimlerin anlamları ve örneklerini araştırmalarına yardımcı olur. Bireyin öz saygısının oluşumunu ve dürüstlük, doğruluk, adalet gibi olağan değerlere saygı duymasını yine değerler eğitimi sağlar (Can, 2008:12). *“Toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlaki, insani, sosyal, manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu kazanımlarımızın öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimi oluşturmaktadır.”* (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB]: 2010).

Değerler bakımından olgunlaşmamanın sonucunda, insanlar yalnızca çevrelerine karşı değil, kendilerine ve diğer kişilere karşı da zarar verici eylemlerde bulunabilir (Doğanay, 2009: 227). Bu sebeple değerler eğitimi, eğitim sistemi içinde çok önemli bir yere sahip olup temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek, aile, toplum ve okulların başlıca misyonları arasında yer almaktadır (Ekşi, 2003: 79). Değer eğitiminin en önemli paydaşları öğretmen, çocuk ve ailedir. (Çelikkaya 2016:949)

Değerleri içeren kültür aktarımında öncelikle aile, sonra da planlı bir şekilde eğitim kurumları, uzak ve yakın çevre gelir. Alt yapısının ailede hazırlandığı değer eğitimi okulda pekiştirilir ve geliştirilir. Okullardaki eğitimle, aile desteği olmadan değer kazanımı sağlanamaz. Okul desteği çok önemlidir ancak, her ümidi, örgün eğitim kurumlarına, okullara bağlamak doğru bir düşünce değildir (Aydın ve Gürler,2012:27-29). Okulla sınırlı kalan bir değer eğitimi, sulanmamış ağaca benzer. Hatta çocuğun ilk değer eğitiminin (saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk gibi) yapıldığı yer ailedir. Aile çocuğun ilk sosyal yaşantılarını edindiği yerdir. Hayatımızda birçok davranışın, iyi veya kötü hareketin kökü ailede kazanılır. Bireyler ilk davranışlarını ailesi ile olan etkileşimi sonucunda kazanır. Öğrencilerde değer karmaşası oluşmaması için okulda kazandırılan değerler ile ailede kazandırılan değerler birbirleriyle uyumlu olmalıdır. Söz konusu uyum sağlandığında değer eğitimi çalışmalarının da başarı oranı artacaktır(Çelikkaya, Başarmak, Filoğlu ve Şahin, 2014:1107).

Değer eğitimi süreci içerisinde hiç kuşkusuz en önemli öğelerden biri “öğretmen”dir. Toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesinde önemli bir role sahip olan öğretmenlik, bilgelik ve erdem boyutlarını içeren bir meslektir. Öğretmen, yaptığı işin özelliği itibariyle ülkenin geleceğine yön veren bir konumdadır. Ülkenin geleceği olan çocukları yetiştirme görevi, öğretmeni bu konuma taşımıştır (Şişman ve Acat, 2003:236).

Eğitimleri süresince; öğrencilere, sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir anlayış, toplumu oluşturan fertlerin, değer, tutum vb. duyuşsal kazanımları elde edememelerine sebep olacaktır. Dolayısıyla, toplumsal bütünlüğün sağlanması ve ortak amaçların belirlenmesi zor, hatta imkânsız hale gelecektir. Bu durum, değerler eğitiminin okullarımızda sistemli ve etkili bir biçimde yapılması zorunluluğunu ortaya çıkartmaktadır. Bu ise; ancak değerler eğitimi ile ilgili kavram ve konuların öğretmenler tarafından özümsemesi ile sağlanabilir. (Yazıcı, 2006:499)

Çocukları topluma hazırlayan bir eğitim kurumu olarak okullar, değerlerin kazandırılmasında oldukça etkilidir. Okulda çocuk, öğretmenleriyle, arkadaşlarıyla ve diğer yetişkinlerle kurduğu ilişkiler aracılığıyla sosyal davranışları öğrenir. Okullar; hoşgörü, adaletli olma, paylaşma, iş birliği, güvenilir olma vb. temel değerlerin kazandırılmasında bilinçli uygulamalara yer vererek, öğrencilerin uygulamada bu değerleri kazanmalarına

çalışmalıdır. Değerlerin öğrenme-öğretme ortamında işe koşulması, çocukların toplumsal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlar. Çocukların kendi değerlerinin farkında olmaları, tanınmaları ve bilmelerine yardım eder. Değerleri kazandırmada, etkili bir öğrenme-öğretme sürecinin gerçekleşmesi için, öğretmenlerin değerlere ilişkin kazanımları ve birikimlerinin göz önünde bulundurulması önemlidir. Öğretim kurumlarında çocuklara temel değerleri kazandırabilmek için öncelikle, öğretmenlerin kendi değerlerinin farkında olmaları, bilmeleri ve bu değerlerin kazandırılmasında model olmalarının, öğrenci açısından önemini kavramış olmaları gerekir (Çubukçu, Özenbaş, Çetinkaya, Satı ve Şeker, 2012:29).

Sosyal bilgiler dersi değerler eğitimi açısından önemli bir işleve sahiptir. Bu dersin genel amacı bireylere öncelikle kendini, fiziksel ve sosyal çevresini anlamalarına yardımcı olmaktır. Ayrıca bireylerin kendilerine ve sosyal-fiziksel çevrelerine karşı olumlu değer ve tutum geliştirmelerine de yardımcı olmaktadır (Doğanay, 2009:226). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin en önemli amacı çocuğu topluma hazırlamak, onu iyi ve sorumlu bir vatandaş olarak yetiştirmektir (Keskin, 2008:3). Aynı zamanda sosyal bilgilerin tanımlarının ortak özelliği de sosyal bilgilerin öğrencilere ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir yurttaşlık eğitim programı olduğunu göstermektedir. (Öztürk ve Otluoğlu, 2002:6) 2005 yılında gerçekleştirilen köklü program değişikliklerinde dikkati çeken hususlardan biri de değer eğitimi konusunun programlar içinde vurgulanmasıdır. Sosyal Bilgiler öğretim programı incelendiğinde öğrencilere toplam 20 değer kazandırılması hedeflenmektedir. Bu değerler; *“Adil olma, aile birliğine önem verme, barış, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, saygı, sağlıklı olmaya önem verme, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik”* olarak belirlenmiştir (Birbiçer, 2015:28; Başol, Ünal, Azer, Yıldız ve Evirgen, 2012:35-38; Komisyon, 2012a:33-36; Komisyon, 2012b:29-30).

Hayat Bilgisi Ders Programında da kişisel nitelikler başlığı altında öğrencilerden geliştirmeleri beklenen değerler ve kişisel nitelikler; *özsaygı, özgüven, toplumsallık, sabır, hoşgörü, sevgi, saygı, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, yeniliğe açıklık, vatanseverlik, kültürel değerleri koruma ve geliştirme* olarak belirtilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı[MEB], 2009). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders programında öğrenciler tarafından içselleştirilmesi öngörülen değerler *adalet, aile kurumuna ve birliğine önem verme, demokrasi bilinci, dürüstlük, alçak gönüllülük, bağımsızlık, bağışlama, barış, Türk Bayrağına ve İstiklâl Marşı'na saygı, bilimsellik, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, doğruluk, dostluk, duyarlılık, emaneti korumak, estetik, fedakârlık, gazilik, görgülü olmak, güvenilirlik, hakseverlik, hakikat sevgisi, hayâ, hoşgörü, ibadet yerlerine saygı, iffet, iyi niyet, kadirşinaslık, kanaat, kardeşlik, merhamet, millet sevgisi, millî birlik şuuru, misafirperverlik, mürüvvet, misafirperverlik, namuslu olmak, nezaket, ölçülülük, paylaşımcı olmak, sabır, sadelik, sağlıklı olmaya önem verme, samimiyet, saygı, sevgi, sorumluluk, sözünde durmak, şehitlik, şükür, tarihsel mirasa duyarlılık, temizlik, tutumluluk, Türk büyüklerine saygı, vatanseverlik, vefa ve yardımseverlik* olarak belirlenmiştir. (MEB, 2010)

Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ve Din Kültürü Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında verilen bu değerler öğrencilere değerler eğitimi yaklaşımlarıyla kazandırılmaktadır. Değerlerin kazandırılmasında ise son yıllarda; *i. Değer Telkini, ii. Değer Analizi, iii. Değer Açıklaması, iv. Ahlaki Muhakeme, v. Eylem Yoluyla Öğrenme ve vi. Gözlem*

Yoluyla Öğrenme yaklaşımları (Akbaş, 2005a; Akbaş, 2005b; Kirschenbaum, 1995; Huitt, 2004) ön plana çıkmaktadır

Alandaki konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında; **öğretmen adaylarının** (Akın ve Özdemir, 2009; Altunay ve Yalçınkaya, 2011; Bacanlı,1999;Başçiftçi, Güleç, Akdoğan ve Koç, 2011; Coşkun ve Yıldırım, 2009; Çelikkaya ve Demirbaş,2013; Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı, 2008; Fidan,2009; Koca, 2009; Demirtaş ve Çelikkaya, 2012; Çelikkaya 2016 Oğuz,2012;Özdemir ve Sezgin, 2011;Sarı, 2005; Şahin ve Katılmış, 2016; Tay, 2009;Yapıcı, Kutlu ve Bilican,2012; Yapıcı ve Zengin, 2003), **öğretmen ve velilerin** (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013;Tay ve Yıldırım, 2009; Yiğittir, 2010) **öğretmen ve öğrencilerin** (Aktepe ve Yel, 2009; Aslan,2007; Balcı ve Yelken, 2010; Balcı ve Yelken, 2013; Baydar, 2009; Çengelci, 2010; Deveci ve Dal, 2008; Deveci ve Ay, 2009; Fidan, 2013; Katılmış, 2010; Meydan, Aktepe ve Durmaz, 2015; Nalçacı ve Beldağ, 2015; Prencibe, 2001; Samancı, 2009; Sezer ve Çoban, 2016; Can, 2008; Taşdemir, 2012; Turan ve Aktan, 2008; Yaman, Mermer ve Mutlugil,2009; Yaşar ve Çengelci, 2012; Yiğittir, 2009; Yiğittir, 2012; Yiğittir ve Öcal, 2010) değer algıları, değer tercihleri ve değer kavramına ilişkin görüşlerini ortaya koyan birçok çalışma olmasına rağmen öğretmen, veli ve öğrencinin birbirlerinden değerler eğitime ilişkin beklentileri aynı çalışma içinde ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda alandaki çalışmaların bir kısmı araştırmanın tartışma kısmına katkı sağlamıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada veli, öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili olarak birbirlerinden beklentilerini nedenleri ile ortaya koyabilmek için nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde inceleyen, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların açıkça belli olmadığı, değişik kaynaklardan edinilen kanıtların kullanılarak sistemli ve derinlemesine incelendiği görgül bir araştırma desenidir (Yin,1989: 23).

Çalışma Grubu

Araştırmada, 2016-2017 eğitim öğretim yılı dönemi içerisinde Kırşehir merkezde ortaokullarında görev yapan 40 öğretmen, Boztepe Gazi Osman Öztürk Ortaokulu ve Yeni Doğanlı ortaokulunda öğrenim gören 40 öğrenci ve bu okulda öğrencisi olan 40 öğrenci velisinin Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlere ilişkin birbirlerinden beklentileri ve değerler eğitime ilişkin görüş ve önerileri alınmıştır.

Çalışma grubu belirlenirken, Amaçlı Örneklem Yöntemleri içerisinde yer alan “maksimum çeşitlilik örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki amaç, çeşitliliği sağlamak yoluyla evrene genelleme yapmak değil, çeşitlilik arz eden durumlar arasında ne tür ortaklıkların ve benzerliklerin var olduğunu bulmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016:119).

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken konu ile ilgili alan yazın incelenmiş olup elde edilen veriler ışığında görüşme formu hazırlanmış ve form eğitim programları ve öğretim alanından bir ve sosyal bilgiler öğretmenliği alanın da bir olmak üzere değerler eğitimi ile ilgili çalışmaları olan toplam iki öğretim üyesine inceletirilerek onların görüşleri ve önerileri doğrultusunda son hâline getirilmiştir. Araştırmacılar tarafından veri toplamak

amacıyla öğrenci, veli ve öğretmenler için ayrı ayrı olmak üzere aşağıdaki sorulardan oluşan görüşme soruları oluşturulmuştur:

- ✓ Sizce Değer nedir?(Öğretmen/Öğrenci/Veli)
- ✓ Sizce öğrencilere öncelikle olarak hangi değerler kazandırılmalıdır? Niçin? (Öğretmen/Öğrenci/Veli)
- ✓ Değerleri kazandırmaya çalışırken hangi yollara başvuruyorlar/başvuruyorsunuz? (Öğretmen/Öğrenci/Veli)
- ✓ Değerlerin sizlere aktarılmasında öğretmen ve ailelerinizden beklentileriniz nelerdir?(Öğrenci)
- ✓ Kazandırmakta zorluk çektiğiniz değerler hangileridir? Niçin?(Öğretmen/Veli)
- ✓ Sen öğretmen olsan öğrencilerine hangi değerleri nasıl kazandırmaya çalışırsın?(Öğrenci)
- ✓ Siz öğrenci olsanız öğretmeninize sizlere hangi değerleri nasıl aktarmasını istersiniz?(Öğretmen)
- ✓ Sen anne-baba olsan çocuklarına hangi değerleri nasıl kazandırmaya çalışırsın?(Öğrenci)
- ✓ Velilerden hangi değerleri çocuklarına kazandırmalarını istersiniz? Niçin? (Öğretmen)
- ✓ Öğretmenlerden hangi değerleri çocuğunuza kazandırmalarını istersiniz? Niçin?(Veli)

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Tümevarımcı analiz kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242). Güvenirlik için her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar üzerinde bütün karşılaştırmalarda *görüş birliği* ve *görüş ayrılığı* sayıları tespit edilerek, araştırmanın (iç) güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994:64) formülü (yani, Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994:64) göre, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun % 90'a yaklaşması ya da % 90'ı geçmesi durumunda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır. Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında toplamda % 92 oranında bir uzlaşma (güvenirlik) sağlanmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan yorumları desteklemek ve öğrencilerin bakış açılarını yansıtmak amacıyla doküman metinlerinden alıntılara yer verilmiştir. Yapılan içerik analizinde temalar, ilgili kavramları kapsayacak kadar geniş ve ilgisiz kavramları dışarıda bırakacak kadar dar kapsamda belirlenmeye çalışılmıştır. Bu temalar ve temaları oluşturan alt temaların kendi aralarındaki ilişkisi ile her bir temanın diğerleriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında sorulan sorulara verilen cevaplar tablolaştırılarak sunulmuştur. Bulguların sunulmasında, görüşme formunda yer alan soruların sıralaması esas alınmıştır. Verileri destekler nitelikte öğrenci, öğretmen ve velilerin görüşlerine yer verilmiştir. Görüşlerin kime ait olduğu belirtilirken, öğrenciler için Ç1,Ç2,Ç3...Ç40; öğretmenler için Ö1,Ö2,Ö3,...Ö40 veliler için V1V2,V3,...V40 kodları kullanılmıştır.

Tablo 1: Öğretmen, Veli ve Öğrencilerin Değer Kavramı ile İlgili Görüşleri

Tema	Alt Tema	(f)
------	----------	-----

		Öğretmen	Veli	Öğrenci
İlke	Ahlaki	4	1	-
	Faydalı olan	-	1	-
	İnsana ait olan	3	2	1
	Önemli olan	2	-	-
	Rehberlik eden	4	2	-
	Toplumca benimsenen	7	8	1
	Toplumunu bir arada tutan	9	-	-
	Yaşatılması gereken	2	-	-
Ölçüt	Bir durum/Kişi için	2	1	-
	Evrensel	1	-	-
	Manevi değerler için	1	-	-
Kıymet	Başarıya verilen	-	-	1
	Herhangi bir şeye verilen	1	7	8
	İnsana /Karşıdaki kişiye	1	2	14
Özellik	İnsana ait olan	4	7	-
	Milli manevi	-	1	-
Saygı	Herhangi bir şeye	-	1	-
	İnsana / Karşıdaki kişiye verilen	-	2	7
Sevgi	Ebeveynin çocuğuna	-	2	1
	Herhangi bir şeye duyulan	-	2	4
	İnsana/Karşıdaki kişiye	-	4	15

Öğretmen, veli ve öğrencilerin “Sizce değer nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelenip tablolastırılmış ve Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde **öğretmenler** değer kavramını ilke(31), ölçüt(4), kıymet(2) ve özellik(4) temalarına vurgu yaparak, **veliler** değer kavramını ilke(14), ölçüt(1), kıymet(9), özellik(8), saygı(3) ve sevgi(8) temalarına vurgu yaparak; **öğrenciler** ise ilke(2), Kıymet(23), saygı(7) ve sevgi(20) temalarına vurgu yaparak açıklamışlardır.

İlke temasını;

Toplumca benimsenen ilkeler olarak açıklayan Ö32 bu durumu “Bir toplumda benimsenmiş duygu, düşünüş ve davranış ilkeleri bütünüdür.” V13 “Toplum tarafından kabul edilmiş ahlaki kurallar ve davranışlar.” Ç15 ise “Bir toplum tarafından benimsenmiş duygu düşünce ve davranış ilkeleri” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Ölçüt temasını;

Bir durumun veya kişinin ölçütü olarak açıklayan Ö19 bu durumu “Herhangi bir durum, kişi için kullanılan ölçüt” V40 ise “Emsallerinden üstün kulan ölçütler” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Kıymet temasını;

İnsana karşıdaki kişiye verilen kıymet olarak açıklayan Ö26 bu durumu “İnsanlara verilen kıymet” V22 “Başta insanlara olmak üzere bütün şeylere kıymet vermektir”, Ç6 ise “Sevdiği kişiye kıymet vermektir” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Özellik temasını;

İnsana ait özellik açıklayan Ö10 bu durumu “Korunması gereken muhafaza edilmesi gerek insani özelliklerdir” V2 ise “Geçmişten aldığı bazı şeyleri kendi zamanındaki değerlerle harmanlayarak yapılan insani özellikler” cümlesiyle ifade etmişlerdir.

Saygı temasını;

İnsana karşıdaki kişiye saygı olarak açıklayan V35 bu durumu “İnsanlara sevgi saygı duymaktır” Ç33 ise “İyi bir şeyi kazandırmak için karşıdaki kişiye olan sevgi saygıdır.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Sevgi temasını;

İnsana/karşıdaki kişiye sevgi olarak açıklayan V8 bu durumu “Bir insanın insana yani karşısındaki kişiye gösterdiği ilgi, sevgidir”, Ç2 ise “Değer bir insanın kendini feda edecek kadar sevmesi.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Tablo 2: Öğrencilere Öğretilmesi Gereken Değerler ve Bunların Gereçlerine İlişkin Görüşler

Öğretilmesi Gereken Değer	Gereke	(f)		
		Öğretmen	Veli	Öğrenci
Dürüstlük (9,12,8)	İyi bir insan olmak	1	3	4
	Kaybolan bir değer	1	-	-
	Küçük yaşta öğreilmeli	-	-	1
	Toplumsal uyum	7	9	3
Hoşgörü (11,4,8)	İyi bir insan olmak	1	1	3
	Kaybolan bir değer	2	-	1
	Toplumsal uyum	8	3	4
Saygı (29,24,26)	İyi bir insan olmak	6	12	8
	Kaybolan bir değer	3	-	2
	Küçükken öğretilmesi gerek	1	-	1
	Toplumsal uyum	19	12	15
Sevgi (27,20,19)	İyi bir insan olmak	8	11	6
	Kaybolan bir değer	2	-	1
	Küçükken öğretilmesi gerek	1	-	1
	Toplumsal uyum	16	9	11
Vatanseverlik (12,8,5)	İyi bir insan olmak	-	1	2
	Toplumsal uyum	8	5	1
	Vatani korumak	4	2	2
Yardımseverlik (12,3,2)	İyi bir insan olmak	1	1	2
	Kaybolan bir değer	-	1	-
	Toplumsal uyum	11	1	-

Öğretmen, veli ve öğrencilerin “Sizce öğrencilere/çocuklarınıza/sizlere öncelikli olarak hangi değerler kazandırılmalıdır? Niçin?” sorusuna ilişkin görüşler üç grup tarafından da ifade edilen altı değer üzerinden Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenler öğrencilere, veliler çocuklarına, öğrenciler ise kendilerine dürüstlük (9,12,18), hoşgörü (11,4,8), saygı (29,24,26), sevgi (27,20,19), vatanseverlik (12,8,5) ve yardımseverlik (12,3,2) değerlerinin kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Dürüstlük değerini en çok veliler (12), hoşgörü (11), saygı (27), sevgi (27), vatanseverlik (12) ve yardımseverlik (12)

değerlerini ise en çok öğretmenler tarafından kazandırılması gerektiği yönünde dile getirilmiştir.

Dürüstlük değerine gerekçe olarak;

Ö40 bu durumu *“Bu değeri kazanan öğrenciler toplum tarafından kabul edilir toplumda yerlerini bulurlar”* V9 *“Sağlam karakteristik bir özelliğe sahip olması ve toplum tarafından sevilen sayılan bir insan olması için”* Ç24 ise *“Eğer öyle olmazsa toplum tarafından sevilmez kötü biriymiş gibi algılanır”* cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Hoşgörü değerine gerekçe olarak;

Ö6 bu durumu *“Bu değerler insani değerlerdir öncelikle bu değerlere sahip olunması gerekir bu değere sahip olan bireyler toplumda kendilerine iyi bir yer bulabilirler”* V31 *“Sevgi olmadan diğer insanlara canlılara ve varlıklara olumlu yaklaşımlar gerçekleştiremez hoşgörü ve sabır ise bu değerleri tamamlayan değerlerdir.”* Ç14 ise *“Toplumda bir yerinin olması için bu değerler olmalı”* cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Saygı değerine gerekçe olarak;

Ö30 bu durumu *“Çünkü bu değerler hem insanın iç huzurunu bulmasında hem de yaşadığı toplum tarafından kabullenilebilen bir insan olmasında gerekli olan değerlerdir.”* V12 *“Çünkü bunlar ahlaki değerlerdir ahlak olunca çocukta toplumda her zaman yerini bulur saygı görür ve başarılı olur bence.”* Ç7 *“Çünkü dört dörtlük bir insan olabilmek için toplumun sevgi ve saygısını kazanmak ve bir numaralı insan olabilmek için bunlar gerekli”* cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Sevgi değerine gerekçe olarak;

Ö31 bu durumu *“Seven ve sevildiğini hisseden bir birey için dünya daha yaşanmaya değer bir yer haline gelecektir. Kendini insanlar arasında değerli ve özel hisseden kişi ilişkilerinde daha pozitif olacak ve kendisine muamele edildiği gibi diğer insanlara muamele edecektir.”* V26 *“Çünkü sevgi gelişirse tüm insanlık huzur içinde yaşar”* Ç10 ise *“Çünkü insanlar böyle olursa karşısındaki insanda onu sever ona değer verir daha iyi anlaşır”* cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Vatanseverlik değerine gerekçe olarak;

Ö30 bu durumu *“Yaşadığı toplum tarafından kabullenilebilen bir insanda olmasında gerekli olan değerlerdir.”* V33 *“Değerlerin toplumda yaşayabilmesi için vatanseverlik değeri gereklidir”* Ç2 ise *“Türkiye bu durumdayken Çünkü dolu olaylar oluyor. İhanet etmemeliyiz. Biz burada yaşıyoruz. Burada hani onun ekmeğini yiyoruz. O yüzden vatanımızı korumamız gerekiyor”* cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Yardımseverlik değerine gerekçe olarak;

Ö9 bu durumu *“Birlikte yaşadığımız için bir birimize muhtaç bu nedenle yardımlaşmada önemli toplum olabilmek için dayanışma şart”* V15 bu durumu *“insanı insan yapan bir değerdir”* Ç11 *“Birine yardım etmek çok güzel bir duygudur iyi biri olmak için şarttır”* cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Tablo 3: Öğretmen ve Velilerin Değerleri Kazandırmak için Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Görüşler

Kullanılan yöntem	(f)	
	Öğretmen	Veli
Model olma	23	27

Örnek olay	21	10
Nasihat verme	8	21
Uygulama	6	5
Aile ile iş birliği	3	-
Konuyla ilişkilendirme	2	-
Dini bilgilerden yararlanma	1	1

Öğretmen ve velilerin “Öğrencilerinize/Çocuğunuza değerleri kazandırmaya çalışırken hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?” sorusuna ilişkin görüşleri Tablo 3’de verilmiştir. Tablo 3’de görüldüğü üzere öğretmenler en çok model olmaya çalışıp (23) örnek olaylıklardan (21) yararlanmaya çalışırken veliler ise yine öğretmenler gibi model olup (27) öğretmenlerden farklı olarak nasihat verme (21) yöntemini daha çok kullanmaktadırlar. Her iki grupta en az dini bilgilerden yararlanma (1) yöntemini tercih etmektedirler.

Model olma yönteminin tercihine ilişkin olarak;

Ö5 bu durumu “Öncelikle vermek istediği değerleri kendim uygulamam yaşamımda öğrencilere örnek olurum bizim sahip olmadığımız bir özelliği onlardan da bekleyemeyiz” V38“Çocuklarımda görmek istediğim davranışları öncelikle kendim uygulamaya çalışıyorum yani iyi bir insan yetiştirmek için iyi bir model olmak gerekiyor” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Örnek olay yönteminin tercihine ilişkin olarak;

Ö12 bu durumu “En başta tarihten örnekler veriyorum geçmiş de insanların yaşadığı zorlukları anlatıyorum bunun dışında olumsuz örnekler veriyorum. Örnek olaylar vererek sonunu tamamlamasını istiyorum” V4“Ahlaklı birey olması için doğru insanları örnek gösteriyoruz” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Nasihat verme yönteminin tercihine ilişkin olarak;

Ö8 bu durumu “Dersteki metinlerde değerlere dikkat etmeye çalışıyorum sınıf içinde bir yanlış olaya denk geldiğimde uyarıyorum” V29 “İnsanları sevmesi saymasını saygı duyması için konuşuyorum anlatıyorum öğüt veriyorum daha çok” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Uygulama yönteminin tercihine ilişkin olarak;

Ö38 bu durumu “Sosyal gelişimlerine de destek olacak uygulamalı ödevler veriyorum. Komşulara selam vermek kendinden küçükleri dinlemek hayvanları korumak trafikte hataları polise bildirmek gibi” V15“Davranışı gerçekleştirdiğinde sözlü yada maddeyle ödüllendirerek” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Dini bilgilerden yararlanma yönteminin tercihine ilişkin olarak;

Ö18 bu durumu “Değerlerle ilgili animasyon çizgi filmlere başvururum Kur’an ve hadislerden yararlanırım”V26 “Dini bilgiler veriyorum sosyal çevremizden örnekler veriyorum” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Tablo 4: Değer Eğitiminde Öğrencilerin Öğretmen ve Ailelerinden Beklentilerine ve Onların Uyguladığı Yöntemlere İlişkin Öğrencilerin Görüşleri

Yöntem	(f)	
	Beklenti	Uygulanan

Model olma	13	11
İlgi ve sevgiyle yaklaşma	11	6
Nasihat verme	11	21
Olumlu iletişim kurma /ben dili kullanma	7	-
Adaletli olma	6	1
Örnek olay	6	11
Uygulama	4	9
Empati	2	1
Rehberlik etme	1	1
Kıyaslama/Karşılaştırma yapma	-	4

Değer eğitiminde öğrencilerin öğretmen ve ailelerinden beklentilerine ve öğretmen ile velinin uyguladığı yöntemlere ilişkin öğrenci görüşleri Tablo 4’de verilmiştir. Tablo 4’de görüldüğü üzere öğrenciler, öğretmen ve velilerden en çok model olmalarını(13), sonrasında ilgi ve sevgi göstermelerini(11), nasihat vermelerini(11), olumlu iletişim kurup /ben dilini kullanmalarını (7), adaletli olmalarını(6), örnek olayları anlatmalarını(6), uygulama yaptırarak kendilerini denemelerini(6), empati kurmalarını(2), rehberlik etmelerini (1) beklediklerini ifade etmişlerdir.

Beklentilerinin karşılanma durumuna bakıldığında öğretmen ve velilerin kendilerine model olduklarını(11), ilgi ve sevgiyle yaklaştıklarını(6), nasihat verdiklerini(21), örnek olaylardan bahsettiklerini(11), uygulama yaparak kendilerini denediklerini(9), ifade etmişlerdir. Beklentilerinin karşılanma düzeyi en çok nasihat vermede yaşanırken en az ise adaletli olmaları (1) durumunda yaşanmıştır. Yine olumlu iletişim kurma beklentileri ise uygulamada karşılığını bulamamıştır.

Model olunması ile ilgili olarak;

Beklenti açısından Ç9 bu durumu “Bizlere örnek davranışlar sergilesinler örnek olsunlar.” Ç16 “Bize öğrettiklerini onlarda yapsın bize örnek olsunlar mesela bazen bize bir öğüt veriyorlar mesela yalan söyleme diye ama kendileri yapıyorlar.” cümleleriyle ifade ederken karşılanma açısından Ç7 “Öğretmenlerimi örnek alıyorum bana davranışlarıyla örnek oluyorlar.” Ç40 “Onlarda bize değer veriyor onlar bizi seviyor bizde seviyoruz onlar bize saygı gösteriyor bizde saygılı oluyoruz örnek alıyorum.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

İlgi ve Sevgiyle yaklaşma konusu ile ilgili olarak;

Beklenti açısından Ç8 bu durumu “Sorunlarımızı tartışmamız ve o sorunları birlikte çözmemiz birlikte güzel ve eğlenceli vakit geçirmeyi bekliyorum.” Ç37 “Ailem çok misafirliğe gitmesinler, öğretmenler bizimle daha çok ilgilen sin öğretmenlerim beni sevince bende hocayı seviyorum” cümleleriyle ifade ederken karşılanma açısından Ç6 bu durumu “Bana daha yakın davranıyorlar sıcak davranıyorlar doğru ve yanlışları bana anlatıyorlar.” Ç23 “Anlayışla sevgiyle bizim anlayacağımız dille konuşarak yapıyorlar daha çok” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Nasihat Verme konusu ile ilgili olarak;

Beklenti açısından Ç15 bu durumu “Beklentim sadece meslek sahibi olmamız için uğraşmayıp bizlere değerlerimiz anlatıp nerede ne yapmamız gerektiğini bilen bireyler olarak yetiştirmeleridir.” Ç24 “Tatlı dille söylerlerse iyi olur onlar sinirli söyleyince dediklerini yapmıyorum aşırı zorlamadan öğüt versinler” cümleleriyle ifade ederken karşılanma açısından

Ç9 bu durumu “Örnekler vererek ve konuşarak daha çok nasihat ederek değerleri veriyorlar” Ç26 “Ailem benimle konuşarak nasihatler veriyorlar” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Olumlu İletişim kurma /Ben Dili kullanma konusu ile ilgili olarak;

Beklenti açısından Ç21 bu durumu “Biraz daha anlayışlı olmaları mesela bir yanlış yaptığımızda çok kızmamaları” Ç13 “İnsanların içinde rencide edecek şekil de değil yalnız konuşsunlar uyarınsınlar” cümleleriyle ifade ederken karşılanma açısından bakıldığında olumlu iletişim karşılığını bulamamıştır.

Adaletli olma konusu ile ilgili olarak;

Beklenti açısından Ç14 bu durumu “Daha adaletli davranınsınlar ayrımcılık olmasın herkese eşit davranarak ayrımcılık yapmasınlar.” Ç6 “Öğretmenler ayırım yapmamalıdır ailemde aynı şekilde ayırım yapmasınlar öğretmenler kızmasınlar iyi bir şekilde anlatsınlar.” cümleleriyle ifade ederken karşılanma açısından Ç19 bu durumu “Bana karşı iyi davranıyorlar ailem ablamla bana eşit davranıyorlar” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Örnek Olay konusu ile ilgili olarak;

Beklenti açısından Ç12 bu durumu “Bir hatam olduğunda beni uyarınsınlar bide sadece anlatarak değil de örnekler vererek anlatsınlar” cümleleriyle ifade ederken karşılanma açısından Ç29 “Yaşatarak öğretiyorlar mesela bir misafir geliyor ve onların üzerinde gösteriyor onları örnek veriyor” Ç22 “Tarihi karakterlerden örnekler veriyor şiir ve hikayeler anlatıyorlar” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Uygulama konusu ile ilgili olarak;

Beklenti açısından Ç36 bu durumu “Okulda öğretmenler sadece ders anlatarak değil de günlük hayata uygulamalı ailem ise bizi çok sıkmadan üstümüze düşünler bizimle bu konuda ilgilenirler.” cümleleriyle ifade ederken karşılanma açısından Ç16 bu durumu “Genelde uygulamalı yollara başvuruyorlar yani mesela saygıyı ele alalım biz saygı gösterdiğimiz de iyi davranıyorlar göstermediğimizde kötü davranıyorlar.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Empati konusu ile ilgili olarak;

Beklenti açısından Ç22 bu durumu “Duyarlı olmalarını isterim benim değer verdiğim şeylere onlarında değer vermesini isterim” cümlesiyle ifade ederken karşılanma açısından Ç7 bu durumu “Bana değer veriyorlar duygularımı önemsiyorlar empati kuruyorlar” cümlesiyle ifade etmiştir.

Rehberlik Etme konusu ile ilgili olarak;

Beklenti açısından Ç25 bu durumu “Beni yönlendirmeliler iyi alışkanlıklar sevgiyle öğretmeliler kızarak anlatmamalıdır” cümlesiyle ifade ederken karşılanma açısından Ç10 bu durumu “Öğretmenlerim doğru yolu gösteriyorlar hata yaptıysak o hatayı bize gösteriyor” cümlesiyle ifade etmiştir.

Kıyaslama/Karşılaştırma yapma konusu ile ilgili olarak;

Bu konuda hiç beklenti olmamış, karşılanma açısından ise Ç10 bu durumu “Özellikle ailem kıyaslama yapıyor kıyaslama yapmasınlar hiç hoşuma gitmiyor” Ç20 “Kıyaslamasınlar zaten elimizden geleni yapıyoruz bizden fazlasını beklemesinler” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Tablo 5: Öğretmen ve Velilerin Kazandırmakta Zorluk Çektiği Değerler ve Gerekçelerine İlişkin Görüşleri

Kazandırmakta Zorlandığı Değerler	Gerekçe	(f)	
		Öğretmen	Veli
Saygı	Aile tutumu	3	-
	Çevrenin olumsuz etkisi	7	3
	Değeri önemsememe	1	-
	Eğitim sistemi	2	-
	Kişilik özellikleri	2	1
	Tv, internet, sosyal medya	-	1
Sorumluluk	Aile tutumu	3	3
	Çevrenin olumsuz etkisi	3	1
	Değeri önemsememe	-	1
	Eğitim sistemi	1	
	Ergenlik dönemi	-	2
	Tv, internet, sosyal medya	-	1

Değer eğitiminde öğretmen ve velilerin kazandırmakta zorlandıkları değerler ve gerekçeleri ile ilgili görüşleri Tablo 5’de verilmiştir. Adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, doğa sevgisi, doğruluk, dürüstlük, estetik, farklılıklara saygı, hoşgörü, özgüven, paylaşma, sevgi, sosyal katılım, temizlik, vatanseverlik değerleri hem öğretmenler hem de veliler tarafından aynı oranda zorluk çekilen değerlerdir; ancak Tablo 5’de de görüldüğü üzere öğretmenler saygı (15) değerini velilere (5) oranla kazandırmakta daha çok zorluk çekerken veliler de sorumluluk (8) değerini kazandırmada öğretmenlere oranla (7) daha çok zorluk çekmektedir.

Saygı değerini kazandırmakta zorluk çeken öğretmenler gerekçe olarak ailenin tutumu(3), çevrenin olumsuz etkisi(7), eğitim sistemi(2), değerini önemsenmemesi(1) ve öğrenci kişilik özellikleri(2) olarak ifade ederken veliler ise çevrenin olumsuz etkisi(3), çocuğun kişilik özellikleri(1), Tv/internet/sosyal medya(1) olarak ifade etmişlerdir. Sorumluluk değerini kazandırmakta zorluk çeken öğretmenler gerekçe olarak çevrenin olumsuz etkisi(3), ailenin tutumu(3), eğitim sistemi(1) olarak ifade ederken veliler ise ailenin tutumu(3), çevrenin olumsuz etkisi(1), değerini önemsenmemesi(1), ergenlik dönemi sorunları(2),ve tv/internet/ sosyal medya(1) olarak ifade etmişlerdir.

Saygı değerinin gerekçelerini;

Ö14 “Sevgi ve saygı okul ortamında kazanılmanın yanında çevre tarafından da desteklenmelidir aksi halde verilen eğitim askıda kalıyor” V12” saygı yeni nesile öğretmek çok zor çevre çok olumsuz etkiliyor.” Ö23 “Nedeni bizim gücümüz bir yere kadar aile çocuğun eğitiminde daha önemli örneğin sen dürüstlük davranışını istediğin kadar ver evde dürüst bir anne baba yoksa bir anlamı olmuyor değer kazandırılmıyor.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Sorumluluk değerinin gerekçelerini;

V5 “Çocukların yerine her işi biz yaptığımız için sonra kazandırmak zor oluyor” Ö9 “Aile faktörü burada çok önemli aile sorumluluk vermiyor sorumluluklarını kontrol etmiyor” Ö38 “Çünkü bu değerleri kazandırmak için ailenin de işin içine dahil olması gerekmektedir. ve bu kazanım temelde

ailede başlar fakat gördüğümüz aile içinde temelde öğrencilerde bu değerlerin maalesef verilemediğidir” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Tablo 6: Öğretmenin Veliden Velinin Öğretmenden Beklediği Değerlere İlişkin Karşılıklı Görüşleri

Karşılıklı Beklenen Değer	Velinin Öğretmenden	Öğretmenin Veliden
	<i>f</i>	<i>f</i>
Adil olma	7	7
Aile birliğine önem	2	1
Çalışkanlık	4	7
Dayanışma	2	-
Duyarlılık	5	1
Dürüstlük	15	14
Hoşgörü	12	13
Saygı	32	35
Sevgi	17	17
Sorumluluk	10	7
Temizlik	1	5
Vatanseverlik	13	4
Yardımseverlik	8	5

Öğretmenlerin veliden, velinin de öğretmenlerden karşılıklı beklediği değerler tablo 6’da verilmiştir. Tablo 6’da görüldüğü üzere sosyal bilgiler programında bulunan 20 değerın 12’si öğretmen ve veli tarafından karşılıklı beklenilmektedir. Öğretmen ve veli tarafından karşılıklı beklenen 9 değer yaklaşık olarak aynı oranda beklenirken; veliden daha çok beklenen değerler çalışkanlık(7) ve temizlik(5) değerleri iken öğretmenden daha çok beklenen değerler duyarlılık(5) ve vatanseverlik(13) değerleridir.

Tablo 7: Öğretmen ve Velilerden Beklenen Değerlere İlişkin Öğrencilerin Görüşleri

Öğrencinin Beklediği Değer	Öğretmenden	Veliden
	<i>f</i>	<i>f</i>
Adil olma	3	3
Aile birliğine önem	1	1
Çalışkanlık	13	7
Dayanışma	1	1
Duyarlılık	5	2
Dürüstlük	10	10
Hoşgörü	8	9
Misafirperver	1	-
Saygı	34	34
Sevgi	25	25
Sorumluluk	4	2
Temizlik	1	-
Vatanseverlik	10	6
Yardımseverlik	6	6

Öğrencinin öğretmenden ve veliden beklediği değerlere ilişkin görüşleri tablo 7' de verilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde sosyal bilgiler programındaki 20 değerın 12 sini hem öğretmeninden hem de velisinden yaklaşık olarak aynı oranda beklerken çalışkanlık (13) ve vatanseverlik (10) değerlerini daha çok öğretmeninın kazandırmasını beklemektedir. Hem öğretmenlerden hem de velilerden en çok saygı (34) ve sevgi (25) değerlerini kazandırmalarını beklemektedirler. En az beklenen değerler aile birliğine önem(1) ve dayanışma(1) değerleridir. Bir öğrenci ise misafirperverlik (1) ve temizlik (1) değerini sadece öğretmeninden beklediğini ifade etmiştir.

SONUÇ

Öğretmenler değer kavramını daha çok toplumu bir arada tutan ve toplumca benimsenen ilkeler olarak açıklarken veliler de öğretmenlere benzer şekilde toplumca benimsenen ilkeler ve herhangi bir şeye verilen kıymet olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler ise bunlardan farklı olarak insana ya da karşıdaki kişiye verilen kıymet ve gösterilen sevgi olarak açıklamışlardır. Çelikkaya ve Seyhan (2016) tarafından yapılan çalışmada araştırmadaki bulgulara destek olarak öğrenciler değer kavramını karşılıklı duygular olarak daha çok sevgi, saygı ve nefret olarak ifade etmenin yanında önem verilen şeyler ve geleneklerimiz, atalarımızdan kalan miras olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak Tay, Durmaz ve Şanal (2013) tarafından yapılan çalışmada da öğrenciler değeri en çok birisine ya da bir şeye duyulan sevgi ve saygı olarak tanımlamışlardır.

Öğretmenler öğrencilere, veliler çocuklarına, öğrenciler ise kendilerine en çok dürüstlük, hoşgörü, saygı, sevgi, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Dürüstlük değerini en çok veliler, hoşgörü, saygı, sevgi, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerini ise en çok öğretmenler tarafından kazandırılması gerektiği yönünde dile getirilmişken öğrenciler ise en çok sevgi ve saygı değerlerinin öğretilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu değerlerin kazanılmasında toplum tarafından kabul edilme, toplumun sevgi ve saygısını kazanma gibi gerekçeler ortak olarak ifade edilen gerekçelerdir. Çalışmada elde edilen bulguları destekler nitelikte benzer sonuçları içeren çalışmalar arasında **velilere yönelik** yapılan çalışmalarda velilere göre okul, çocukları sosyalleştirmeli ve onlara büyüklere saygılı olma bilinci kazandırmalı (Selvitopu, Bora ve Taş;2014); aile birliğine önem verme, bilimsellik, dürüstlük, estetik, hoşgörü, saygı, sevgi, temizlik, yardımseverlik değerleri (Tay ve Yıldırım;2009); aile birliğine önem verme, çalışkanlık, bayrağa ve İstiklal Marşına saygı, vatanseverlik, sorumluluk, dürüstlük, doğruluk, saygı, yardımseverlik değerleri (Yiğittir,2010); dürüstlük, sorumluluk, Allah'a inanma, güvenilir olma, vatansever, büyüklere saygılı, çalışkan, aileye bağlı olma değerleri (Acat ve Aslan, 2011); duyarlılık, ilgili ve saygılı olma değerleri (Coetzer,2007) velilerin en çok benimsediği değerler olarak çalışmadaki bulguları desteklemektedir. **Öğretmenlere yönelik** yapılan çalışmalarda *dürüstlük*, *duygu* ve *düşüncelere saygı* ve *hak ve özgürlüklere saygı* değerleri (Balcı ve Yelken, 2013) öğretmenlerin en çok benimsediği değerler olarak çalışmadaki bulguları desteklemektedir. **Öğrencilere yönelik** yapılan çalışmalarda *sevgi* ve *saygı* (Tay, Durmaz ve Şanal, 2013); *saygı*, *dürüstlük*, *çalışkanlık* ve *yardımseverlik* (Yiğittir ve Öcal, 2010) değerleri öğrencilerin kendilerine kazandırılmasını istedikleri değerler olarak çalışmadaki bulguları desteklemektedir.

Yetişkin insanların yüzde 78'i öğretmenin öğrenciler için iyi bir örnek olduğunu düşünmektedir (Halstead ve Taylor, 2000:174).Bu da velilerin öğretmenin model olması gerektiği yönünde beklentisi ile ne kadar haklı olduğunu ortaya koymaktadır. Welton ve

Mallan'a (1999) göre, öğretmenlerin sınıfta değer öğretiminden kaçınması mümkün değildir. Çünkü öğretmenler sınıfta söyler, yapar, çalışır ve tartışırlar. Bu etkinlikler sırasında davranışlarıyla rehberlik yapar ve değerlerini yansıtır. Bu nedenle öğrenciler, öğretmenlerinin neyi önemli, neyi değerli bulduğunu ve kendilerine saygılı olup olmadıklarını bilirler (Akt: Akbaş, 2009:404)

Öğretmenler değerlerin öğretiminde en çok model olmaya çalışıp, örnek olaylardan, yararlanmaya çalışırken veliler ise yine öğretmenler gibi model olup öğretmenlerden farklı olarak nasihat verme yöntemini daha çok kullanmaktadırlar. Her iki tarafta bu yöntemlere ek olarak uygulama yaptırma ve dini bilgilerden yararlanma yollarına da başvurduklarını ifade etmişlerdir. Bunlara karşılık olarak öğrenciler, öğretmen ve velilerden en çok kendilerine model olmalarını, sonrasında ilgi ve sevgi göstermelerini, nasihat vermelerini, olumlu iletişim kurup /ben dilini kullanmalarını, adaletli olmalarını, örnek olayları anlatmalarını, uygulama yaptırarak kendilerini denemelerini, empati kurmalarını, rehberlik etmelerini beklediklerini ifade etmişlerdir. Beklentilerinin karşılanma düzeyi en çok nasihat vermede yaşanırken en az ise adaletli olmaları durumunda yaşanmıştır. Hiç beklentileri olmadığı halde kıyaslama durumuyla karşılaşmışlardır. Ayrıca kendileriyle olumlu iletişim kurulması beklentisi ise karşılık bulmamıştır.

Çalışmada elde edilen bulguları destekler nitelikte benzer sonuçları içeren çalışmalar arasında **velilere yönelik** yapılan çalışmalarda veliler, çocuklarına öğüt vererek, onlara örnek olarak, disiplinli yaşamı öğretmek ve sosyalleştirmeye çalışarak (Selvitopu, Bora ve Taş, 2014); en çok model olarak, vurgulama yaparak, nasihat ederek (Çelikkaya vd,2014) değerleri kazandırmaya çalışmaktadır. **Öğretmenlere yönelik** yapılan çalışmalarda öğretmenler en çok model olarak, örnek olaylar sunarak, konu ile ilişkilendirerek (Çelikkaya vd,2014) değerleri kazandırmaya çalışmaktadır. Simon'a göre (1972:138) veliler başarılı bir şekilde telkin yöntemini kullanmaktadırlar. Araştırmalar aynı yöntemi öğretmenlerin kullanması durumunda başarı sağlanamadığını göstermektedir. Bunun nedeni olarak da öğretmenlerin bu yöntemi etkili kullanması için gerekli yeterli zaman ve yakın ilişki içinde bulunamaması gösterilmektedir (Akt: Akbaş,2004:96). **Öğrencilere yönelik** yapılan çalışmalarda ise öğrenciler öğretmenlerini Ödül ve övgüde bulunmaması şeklinde eleştirmekte olup (Cafoğlu ve Somuncuoğlu, 2000); öğrenciler ailelerinden kendilerine nasihatte bulunmalarını istemenin yanında, kendilerine model olmalarını öğretmenlerinden ise değer tanınmasını yapmalarını ve kendilerine model olmalarını beklemekte (Çelikkaya ve Seyhan,2016) olduklarını ifade etmişlerdir. Bireylerin sahip olduğu değerler, doğuştan getirilen bir özellik olmadığından ancak yaşamın içinde geliştirilir. Kişiliği, bakış açısını, davranışları belirleyen ve bireyin tanınmasında temel ölçütler olarak işleve sahip olacak değerleri, birey yaşamın içinde farklı zamanlarda planlı ve plansız bir şekilde öğrenecektir (Yeşil ve Aydın, 2007: 71).

Sosyal bilgiler programında var olan ve doğrudan kazandırılması hedeflenen 20 değerden 18'i olan adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, doğa sevgisi, doğruluk, dürüstlük, estetik, farklılıklara saygı, hoşgörü, özgüven, paylaşma, sevgi, sosyal katılım, temizlik, vatanseverlik değerleri hem öğretmenler hem de veliler tarafından aynı oranda zorluk çekilen değerlerdir. Ancak bu değerlerden saygı ve sorumluluk değerlerinin kazandırılma durumu öğretmen ve veliye göre farklılık göstermektedir. Öğretmenler velilere karşın saygı değerini, velilerde öğretmenlere karşın sorumluluk değerini kazandırmada daha çok zorluk çekmektedir. Bunun nedeni olarak

okullarda disiplin durumunun zayıflığı, öğretmenin yaptırım gücünün zayıflatılmış olması ve çevrenin olumsuz etkileri olarak gösterilebilir. Veliler içinde özellikle ödev yaptırma, ders çalıştırma konusunda yaşanan sıkıntılardan dolayı kaynaklanmış olabilir. Değer eğitiminin öğrencilerin yaşamında daha anlamlı ve kalıcı olması için okulun yanında aile ve çevre tarafından desteklenmesi gerekir. Çalışmayı destekler nitelikte Çelikkaya vd. (2014) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenler, öğrencilere çalışkanlık, saygı, sorumluluk, sevgi, dürüstlük, adil olma, hoşgörü, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerini; veliler çocuklarına sorumluluk, saygı, tarihe ve çevreye duyarlılık, dürüstlük, çalışkanlık değerlerini kazandırmada zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir.

Değer eğitimi ile öğrenciler iyi-kötü, doğru-yanlış anlayabilmektedirler. Bu anlamlandırmanın sonucunda olumlu aile, okul ve sınıf ortamı gelişmektedir. Yanlış ile doğruyu, iyi ile kötüyü ayırt edebilen, almış olduğu kararların sorumluluğunu üstlenen bireyler kendileri ve çevreleri için olumlu bir gelecek oluşturabilirler (Deveci, 2008:199).

Öğretmen ve veliler öğrencilere kazandırılması gereken değerler konusunda birbirlerinden en çok saygı ve sevgi değerlerini kazandırmalarını beklemekte iken veliden daha çok çalışkanlık ve temizlik değerlerini, öğretmenden ise daha çok duyarlılık ve vatanseverlik değerlerini kazandırmaları beklenmektedir. Öğrencilerde veliler ve öğretmenler gibi kendilerine en çok saygı ve sevgi değerlerini kazandırmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öğrenciler kendilerine kazandırılması gerektiğini düşündüğü değerleri aileden ziyade öncelikli olarak daha çok öğretmeninden beklemektedirler. Ancak Çelikkaya ve Seyhan (2016) tarafından yapılan çalışmada öğrenciler değerler eğitiminde ailelerinin özellikler nasihat ederek daha etkili olduklarını ifade etmişlerdir.

Çelikkaya vd. (2014) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenler, velilerin öncelikli olarak dürüstlük, saygı, sevgi, hoşgörü, sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık, temizlik, yardımseverlik, aile birliğine önem verme değerlerini; veliler ise öğretmenlerin öncelikli olarak sorumluluk, çalışkanlık, sevgi, dayanışma, doğal çevreye ve yaşadığı çevreye karşı duyarlılık, hak ve özgürlükler ile bayrak ve İstiklal Marşı'na saygı, adil olma dürüstlük, özgürlük değerlerini kazandırmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda bir takım önerilerde bulunulabilir:

- ✓ Öğrencilere kazandırılmak istenen değerlerin için öğretmen-aile ve öğrencilerin değerler eğitimine tabi tutulması değerlerin etkili ve kalıcı olmasında önemli rol oynayabilir.
- ✓ Değerler eğitimiyle ilgili literatürde kullanılan yeni yöntem ve teknikler, öğretmenlere hizmet içi eğitim yoluyla uygulamalı olarak aktarılması değerler eğitiminin gelişimine olumlu yönde katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Acat, B.M. & Aslan, M. (2011). İlköğretim okullarında öğrencilere kazandırılması gereken değerler. *20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 08-10 Eylül 2011. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Acun,İ.,Yücel,C.,Önder,A. & Tarman,B.(2013) Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor?, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 191-206
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim Okullarında Görevli Branş Öğretmenlerinin Değer Öğretimi Yaparken Kullandıkları Etkinlikler: 2004 ve 2007 Yıllarına İlişkin Bir Karşılaştırma, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 403-414.
- Akbaş,O.(2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II.Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi.*Yayımlanmamış Doktora Tezi*,Gazi Üniversitesi,Ankara
- Akın, U. & Özdemir, M. (2009). Öğretmen Adaylarının Demokratik Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Örneği, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2),183-198.
- Aktepe, V. & Yel, S. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Altunay, E. & Yalçınkaya, M. (2011) Öğretmen Adaylarının Bilgi Toplumunda Değerlere İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(1), 5-28.
- Aslan, R. (2007). Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Birinci Basamaktaki Öğrencilerin Temel Bilgi, Beceri Ve Değerleri Kazanma Düzeyleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aydın,M.Z. & Gürler,Ş.A.(2012) *Okulda Değerler Eğitimi.Yöntemler -Etkinlikler –Kaynaklar*. Ankara:Nobel.
- Bacanlı,H.(1999) Üniversite Öğrencilerinin Değer Tercihleri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,Sayı:20,597-610
- Balcı, F. A. & Yelken, T. Y. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin “Değer” Kavramına Yükladıkları Anlamlar, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 81-90.
- Balcı, F.A & Yelken, T.Y. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Değer Eğitimi Uygulamaları Konusunda Öğretmen Görüşleri, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 195-213.
- Başçıftçı, G. N., Akdoğan, T., & Koç, Z. (2011, April). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri ile Epistemolojik İnançlarının İncelenmesi, *Paper presented at the 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Antalya, Turkey.
- Başol, S., Ünal, F., Azer, H., Yıldız, A. & Evirgen, Ö.,F. (2012). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Devlet Kitapları (3.Baskı).
- Baydar, P. (2009). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Soruların Değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Birbiçer, B. (2015). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4.Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara:Dikey.

Cafoğlu, Z. & Somuncuoğlu, D. (2000). Global Values in Education and Character Education. 24 Nisan 2008 tarihinde http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/16/d0/e1.pdf adresinden erişildi.

Can, Ö. (2008). Dördüncü ve Besinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Coetzer, E. (2007). Parents' perspectives on the role of the school in citizenship and moral education. Dissertation. Department of Psychology, University of the Western Cape.

Coombs-Richardson, R. & Tolson H. (2005). A comparison of values rankings for selected American and Australian teachers. *Journal of Research in International Education*, 4, 263-277.

Coşkun, Y. & Yıldırım, A. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Değer Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(6), 311-328.

Çelikkaya, T. (2016). Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlere İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değer Öncelikleri ve Gereçlerine İlişkin Görüşleri, The 2nd International Conference on the Changing World and Social Research (ICWSR'2016) October, 14 – 16, 2016, Barcelona-SPAIN , proceedings book s.945-962

Çelikkaya, T. & Demirbaş, Ö., Ç. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değer, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 527-556., Doi: 10.9761/JASSS1617.

Çelikkaya, T., Başarmak, U., Filoğlu, S., & Şahin, B. (2014). Teacher-Parents' Relations in the Efficiency of the Value Education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 1106-1113.

Çengelci, T. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleşmesine İlişkin Bir Durum Çalışması, *Doktora Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Çubukcu, Z., Özenbaş, D. E., Çetinkaya, N., Derya, Satı, & Şeker, Ü. Y. (2012). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 25-38.

Demirtaş, Ö., Ç. & Çelikkaya, T. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Programdaki Değerlere İlişkin Algısal Farkındalıkları, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 415-427., Doi: 10.9761/jasss_345

Deveci, H. (2008). *Sosyal Bilgilerde Bilgi, Beceri ve Değerlerin Kazandırılması. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Edt: Şefik Yaşar). 187–206. Anadolu Üniversitesi Yayınları,1807. Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 937. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Web-Ofset Tesisleri.

Deveci, H. & Ay, S. T. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 167-181.

Deveci, H. & Dal, S. (2008). Primary School Teachers' Opinions On The Efficacy Of Social

Studies Program In The Value Gain, *Humanity & Social Sciences Journal*, 3(1), 1-11.

Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.

Doğanay, A. (2009). *Değerler Eğitimi. (Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* Edt. Cemil Öztürk). 225–256. Ankara: Pegem.

Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları, *Değerler Eğitimi Dergisi*, (1)1, 79–96.

Fidan, N. K. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri, *Kuramsal Eğitim Bilim*, 2(2), 1-18.

Fidan, N.K. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi: Nitel Bir Araştırma, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388.

Halstead, J., M. & Taylor, M.,J. (2000) Learning and Teaching about Values: A review of recent research, *Cambridge Journal of Education*, 30(2),169-202, **To link to this article:** <http://dx.doi.org/10.1080/713657146>

Katılmış, A. (2010). Sosyal Bilgiler Derslerindeki Bazı Değerlerin Kazandırılmasına Yönelik Bir Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi, *Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Keskin, Y. (2008). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Koca, A. İ. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Değerleri ve Bireysel Özellikleri ile Kariyer Tercihleri Arasındaki İlişki: Çukurova Üniversitesi’nde Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Komisyon (2012a). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Devlet Kitapları (2.Baskı).

Komisyon (2012b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Devlet Kitapları (2.Baskı) .

Meydan, A., Aktepe, V. & Durmaz A. (2015). Okul Ortamında Kazandırılması Hedeflenen Değerlere Yönelik Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*, 2(2), 43-54.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, London: Sage Publications.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009). *Hayat bilgisi ders programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2010). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2010). *Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2010/53 sayılı Genelge*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Nalçacı, A. & Beldağ, A. (2015). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazandırılması İle İlgili Öğretmen Görüşleri, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*,

6(21), 67-81.

Oğuz, E.(2012) Öğretmen Adaylarının Değerler ve Değerler Eğitimi İlişkin Görüşleri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12 (2), (Ek Özel Sayı),1309-1325

Özdemir,S. & Sezgin,F.(2011)Öğretmen Adaylarının Bireysel ve Örgütsel Değerler ile Öğrencilerde Görmek İstedikleri Değerlere İlişkin Önem Sırası Algıları, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 4(2), 1-21

Öztürk, C., & Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Yayınları.

Prencibe, A. (2001). Children's Reasoning About The Teaching of Values.(Master's Thesis, Univeristy of Toronto,2001). ProQuest Dissertations and Thesis, AAT.MQ58877.

Samancı, O. (2009). *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal İlişkilerinde Önem Verdikleri Değer ve Beklentiler. III. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi içinde* (s. 287-291). Ankara: MEB Devlet Kitapları Basımevi.

Sarı, E. (2005) Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 73-88.

Schwartz, S. H. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries, In M. Zarina (Ed.) *Advances in experimental social psychology* (Vol. 25, pp. 1-65). Orlando, F L : Academic Press.

Selvitopu,A.,Bora,V. & Taş,A. (2014). Ortaöğretim Öğrencilerine Kazandırılması Gereken Değerlere İlişkin Velilerin Okuldan Beklentileri, *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (3), 979-994

Sezer, A. & Çoban, O. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Sorumluluk Değeri Algıları, Uşak Üniversitesi *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 22-39.

Şahin, T. & Katılmış,A.(2016) Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimi Öz-Yeterlilikleri, *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi (ALEG)*,2(1), 1-16.

Şişman, M. & Acat, B. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 235-250.

Taşdemir, A. (2012). Değerlere İlişkin Türkiye, Irak ve Suudi Arabistan Örneklemindeki Türk Öğrencilerin Görüşlerinin İncelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1-30.

Tay, B. (2009). Prospective Teachers' Views Concerning The Values To Teach In The Course Of Social Sciences, *Social and Behavioral Sciences*, 1, 1187-1191.

Tay, B. & Yıldırım, K. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Amaçlanan Değerlere İlişkin Veli Görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1499-1542.

Tay,B. Durmaz,F.,Z. & Şanal,M. (2013) Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrencilerin Değer ve Değerler Eğitimi İlişkin Görüşleri, *GEFAD / GUJGEF* 33(1): 67-93

Turan, S. & Aktan,D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.

Türk Dil Kurumu [TDK] (2016). *Büyük Türkçe Sözlük*, 14 Aralık 2016 tarihinde http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts adresinden alınmıştır.

Veugelers, W. & Vedder P. (2003). Values in teaching. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 9, 377-389.

Welton, D. A., & Mallan, J. T. (1999). Children and their world. *Strategies for Teaching Social Studies*.

Yaman, E., Mermer, E. Ç. & Mutlugil,Ş. (2009). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Etik Davranışlara İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Araştırma, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 93-108.

Yapıcı, A. & Zengin, Z. S. (2003). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları Üzerine Psikolojik Bir Araştırma: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 173-206.

Yapıcı,A.,Kutlu,M.,O. & Bilican,F.I.(2012) Öğretmen Adaylarının Değer Yönelimleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*,11(42), 129-151.

Yaşar, Ş. & Çengelci, T. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Bir Durum Çalışması, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 1-23.

Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19(19), 499-522

Yeşil, R. & Aydın, D. (2007). *Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama*. TSA / Yıl: 11, 2, 65-84.

Yıldırım, A. & Şimsek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (10. Genişletilmiş Baskı) Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yiğittir, S. (2009). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4 ve 5. Sınıf Değerlerinin Kazanılma Düzeyi, *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yiğittir, S. (2010). "İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler." *Değerler Eğitim Dergisi*, 8 (19), 207-223.

Yiğittir, S. (2012). İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimlerinin Rokeach Ve Schwartz Değer Sınıflandırmasına Göre Değerlendirilmesi, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 1-5.

Yiğittir, S. & Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 407-416.

Yin,R.K.(1989) Case Study Research:Design and Metohds. Sage Publications. Retrived from https://books.google.com.tr/books/about/Case_study_research.html?id=gxy2AAAAIAAJ&redir_esc=y